

לעילוי נשמת

ר' עוזיהו אליהו בן ר' שלום קמיסר ז"ל

אין חזקת תשמישים לנזקין

עיקר דין חזקת תשמישים כבר התבאר בדף ו'.

לפירוש רש"י ותוס', המשתמש בשל חבירו שעה אחת בלא שימחה בו חבירו, נאמן לומר, מכר לי, או נתן לי במתנה זכות זו של השתמשות, ואין חבירו נאמן להכחישו. שאם האמת עמו, היה מוחה בפעם הראשונה שהשתמש שם.

ולפירוש ריב"ם, המשתמש בפני חבירו שלוש שנים, ושותק, זכה המשתמש בתשמיש ההוא, אפילו אינו אומר שקנאו או קיבלו במתנה מבעליו.

ומבואר כאן בגמרא, שלא נאמר דין זה בתשמישים שיש בהם היזק גדול לבעלים, כגון:

א. קוטרא. כלומר, עשן של כבשן שהוא גדול ומזיק ביותר.

ב. בית הכסא. שעל גבי קרקע שהוא מסריח ביותר.

ג. מעשה דרב יוסף. שהיו לו דקלים קטנים, והיו מקיזי דם עושים מלאכתם תחתיהם, והיו עורבים באים, ואוכלים את הדם, ועולים לדקלים, ומפסידים את התמרים, ומאחר שהיה רב יוסף אנין דעת [=איסטניס], היה הדבר נחשב אצלו לנזק גדול.

לפירוש רבינו תם – דברים אלו, אפילו קניין גמור אינו מועיל להם, שאין זה אלא קניין בטעות, שהיה סבור שיכול לסבול השתמשות זו של חבירו, ואינו יכול.

ולפירוש התוס' – דברים אלו אין להם דין חזקה, שהבא להוכיח שהדין עמו, מתוך שלא מחה בו חבירו, אינו כלום, אבל אם יש לאדם ראיה גמורה שקנה תשמישים אלו מחבירו, אין חבירו מעכב עליו.

דרך מעוף היונה

- מלא שגר היונה [=מרוצת פריחתה בפעם אחת], כאורך בית כור שהוא מעט פחות מ-274 אמות.

- והמרחק שתתרחק מהשובך שלה [על ידי כמה פריחות] 30 ריס [=4 מיל =8000 אמה].

- ויש אופנים שתתרחק מהשובך אפילו 100 מיל [=200,000 אמה]. לדעת רב יוסף כשיש בדרכה ישוב של כרמים. ולדעת רבא כשיש בדרכה ישוב של שובכים.

ומאחר שכן דרך היונה לעוף, הבא לפרוס מצודות ליונים, מחויב להרחיק את המצודות, באופן שלא ילכדו בהם יונים שיש להם בעלים. ולפיכך:

- בכל מקום מרחיק 30 ריס משובכי הישוב.

- ולדעת רב יוסף, כשיש בדרכם ישוב של כרמים, מרחיק משובכי העיר אף 100 מיל, [עד שירחיק מסוף הכרמים 30 ריס].

- ולדעת רבא, כשיש בדרכם ישוב של שובכים, מרחיק משובכי העיר אף 100 מיל, [עד שירחיק מהשובך האחרון 30 ריס]. ודין זה אינו נצרך, אלא כשיוני ישוב השובכים מותרים לבעל המצודה, ואינו צריך לחשוש אלא שלא יגזול את יוני העיר, [כגון שהיה ישוב השובכים שלו, או של גויים, או של הפקר]. אבל כשיוני ישוב השובכים אסורים לו, יש לו להרחיק מחמתם 30 ריס וממילא מרוחק משובכי העיר אפילו 100 מיל.

וכל זה לעניין המרחק שהיונה מתרחקת מהשובך במעופה. אבל הכל מודים שאינה אוכלת אלא סמוך לשובך, ולכן הבא להעמיד שובך, שהוא מחויב להרחיקו ממקום שהיונים יכולות להזיק, [בעיר הם מזיקות כשאוכלות זרעוני הגינות, או תבואות הנשטחות בגנות או בחצירות. ובשדות הם מזיקות את התבואות הנזרעות], לדברי הכל אינו מחויב להרחיק את כל המרחק שהיונה יכולה להתרחק מהשובך. אלא מרחק אחר:

לדברי חכמים – די בהרחקה של 50 אמה, כי היונה ממלאת את כריסה ב-50 אמה הראשונים של מעופה.

ולדברי רבי יהודה – צריך להרחיק כאורך בית כור, מעט פחות מ-274 אמות, כי בכל המרחק הזה, של מעוף היונה בפעם אחת, היא יכולה להזיק.

טוענים ליורש וטוענים ללוקח

א. יורש [או לוקח] שערער אדם על הקרקע שבידם, והביא עדים שמעידים שהיתה הקרקע שלו, אם יביא היורש עדים שאביו החזיק בקרקע שלוש שנים, [וכן אם הלוקח יביא עדים

שהמוכר לו החזיק בקרקע שלוש שנים] אף על פי שאינם טוענים שהאב [או המוכר] קנו את הקרקע מהמערער, וכלל בידנו שכל חזקה שאין עמה טענה אינה כלום, **בי"ד טוענים זאת עבור היורש [או הלוקח]**, ואומרים **האב [או המוכר] קנו את הקרקע** מיד המערער, ומאחר שהחזיקו בה שלוש שנים, אין המערער מוציא את הקרקע מידם.

ב. בפרק חזקת הבתים מבואר, שאדם הבונה בית, לא יוציא ראשי קורות תקרתו לרשות הרבים, ואם רוצה שיהיו קורותיו בולטות לחוץ, כונס ובונה בתוך שלו. **ומי שקנה [או ירש] בית שקורותיו בולטות לרשות הרבים**, אף על פי שאינו יודע אם נעשה הדבר בהיתר, על ידי כניסת הבניין לתוך הרשות, **בי"ד טוענים לו, שהראשון כנס לתוך שלו, או נתפייס עם הרבים.**

ג. בסוגיה זו מבואר, שאין לאדם לעשות שובך, במקום שיגיע מזה נזק לגינות ולשדות שסביבו, אלא ירחיק אותו מהם באופן שהתבאר. **אולם מי שקנה שובך, שהוא סמוך לגינות ולשדות שסביבו, אינו חייב להרחיקו, ובי"ד טוענים עבורו, שהמוכר שהניח שם את השובך, עשה זאת בהיתר, על ידי שנתפייס עם סביביו.**

אמר רבי חנינא רוב וקרוב הולכין אחר הרוב

מדין התורה, כשבא דבר לפנינו, ואין אנו יודעים מניין בא, [כגון נמצא בשר, ואין ידוע אם בא מהחנויות המוכרות בשר כשר, או מהחנויות המוכרות בשר נבילה], **ישנן כמה דרכים שעל פיהן יש לקבוע מניין הוא בא:**

א. רוב – רש"י פירש, שדין זה, שיש לילך אחר הרוב, מבואר בכתוב "אחרי רבים להטות". אולם התוס' כתבו, שאין ללמוד מהכתוב הזה אלא כשהרוב הוא רוב מנוי וידוע, כרוב דיינים של סנהדרין שיודעים כמה מחייבים וכמה מזכים. ומכל מקום האמת היא, שיש לילך גם אחר רוב שאינו מנוי, כגון דבר שכן דרך העולם, [כרוב דמים של כל אשה מהמקור הם ולא מהעלייה, אף על פי שלא בדקנו את האשה שאנו דנים את דמיה, אם גם אצלה רוב דמיה מהמקור, אנו מסתמכים על הרוב הידוע בדרך כלל].

ב. קרוב – דין זה שיש לילך אחר הקרוב, מבואר בכתוב לעניין עגלה ערופה, "והיה העיר הקרובה אל החלל וגו'".

והנה כשהדבר בספק, ואין לנו לבררו אלא על ידי אחת מהדרכים הללו, ברור מה הדין. **אולם כשהרוב אומר דבר אחד, והקרוב אומר דבר אחר,** [כגון עיר שיש בה 9 חנויות מוכרות בשר כשר, וחנוית אחת מוכרת בשר נבילה, ונמצא בשר קרוב לחנות המוכרת נבילה, אם נלך אחר הרוב, הבשר כשר, ואם נלך אחר הקרוב הוא נבילה]. **לדעת רבי חנינא** [שהתוס' פוסקים כמותו] **הולכים אחר הרוב.**

לפירוש ריב"ם, מהברייתא המובאת במסכת כתובות, תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ... ובנמצא הלך אחר הרוב, יש ללמוד דין זה שהולכים אחר הרוב אפילו כנגד הקרוב. אלא שאפשר להעמידה כשיש שני עניינים שהרוב אומר להכשיר. [א] רוב חנויות העיר מוכרות בשר כשר. [ב] וגם רוב חנויות המדינה מוכרות בשר כשר. אבל אם יש רק רוב אחד להכשיר, כגון שדלתות העיר נעולות, ואין לומר שבא הבשר משאר המדינה, אין הולכים אחר הרוב כנגד הקרוב. **ורבי חנינא חידש, שאפילו כשיש רוב אחד, הולכים אחריו ולא אחר הקרוב.**

ולפירוש ראשון של ר"י, מהברייתא הנ"ל המובאת במסכת כתובות, אין ללמוד דין זה שהולכים אחר הרוב אפילו כנגד הקרוב, כי אפשר להעמידה כשנמצא הבשר במרחק שווה לכל החנויות, ורק משום שאין לילך אחר הקרוב, הולכים אחר הרוב, אבל כשיש קרוב כנגד הרוב, יתכן שהולכים אחר הקרוב. **ורבי חנינא חידש, שאפילו כשיש קרוב, הולכים אחר הרוב ולא אחר הקרוב.**

ולפירוש שני של ר"י, מהברייתא המובאת במסכת כתובות, תשע חנויות מוכרות בשר שחוטה ואחת מוכרת בשר נבילה ... ובנמצא הלך אחר הרוב, יש ללמוד דין זה שהולכים אחר הרוב אפילו כנגד הקרוב, אלא שאין זה אלא כשהקרוב אינו מוכח. **ורבי חנינא חידש, שאפילו כשהקרוב הוא מוכח, הולכים אחר הרוב ולא אחר הקרוב.**

והיה העיר הקרובה

מבואר בתורה, שאם נמצא אדם הרוג [באופנים המבוארים במסכת סוטה], ולא נודע מי הכהו, העיר הקרובה אל החלל מביאה עגלה ערופה.

ולדעת הסוגיה הזו, הטעם שהעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה, הוא משום שמתוך שהיא קרובה מוכח שממנה בא הרוצח.

ולדעת רבי חנינא, לא נאמר שהעיר הקרובה מביאה עגלה ערופה, אלא כשאין רוב האומר שהרוצח בא ממקום אחר, כגון שהעיר הזו נומקום החלל וערים הסמוכות לה] מוקף הרים, ואין רוצחים באים לשם ממקומות אחרים, ובאותו מקום אין עיר אחרת גדולה ממנה [אלא שווה לה], ולכן יש ללכת אחר העיר הקרובה.

אבל אם היתה שם עיר אחרת גדולה ממנה, העיר הגדולה מביאה עגלה ערופה, ולא הקרובה.

וכן אם אין המקום מוקף הרים, ויש לתלות שבא הרוצח משאר מקומות, מאחר שהרוב אומר שלא בא הרוצח מערים אלו, לא יביאו הערים עגלה ערופה.

ולפי זה, מאחר שלעיר ירושלים היו באים בני אדם מכל העולם, אם נמצא בה הרוג, אינה מביאה עגלה ערופה, כי אין לתלות את הרוצח בבני ירושלים, אלא ברוב העולם שאינו מירושלים. ומכל מקום גם כשנמצא הרוג במקום שאין באים לשם אלא בני ירושלים, או בזמן חזקיה שהיו כל ישראל בירושלים, ולא היו באים לשם ממקומות אחרים, לא היתה מביאה עגלה ערופה, כמבואר בסוף פרק מרובה.

דין ניפול [=גוזל] הנמצא

מבואר בסוגיה, שגוזל שאינו יכול לעוף, אלא לדדות מעט מעט, מתרחק משובכו עד 50 אמה ולא יותר, [ואפילו רגל אחת אינו מוציא חוץ לתחום הזה], אלא אם כן נמצא השובך בשביל של כרמים, שעל ידי הכרמים הוא מדדה יותר מחמישים אמה. ומכל מקום גם באופן הזה לעולם לא יתרחק מהשובך, אלא באופן שיוכל לראותו ממקומו, ולכן אף בשביל של כרמים לא יפנה למקום שלא יוכל לראות ממנו את שובכו. ועל פי זה יתבארו הדינים הבאים.

א. גוזל הנמצא בתוך 50 אמה לשובך אחד בלבד, [והוא הדין כשנמצא בשביל של כרמים חוץ לחמישים אמה, ורואה ממקומו שובך אחד בלבד], דין פשוט הוא, שמהשובך הזה הוא בא, אפילו אם יש שובכים אחרים, שיש בהם גוזלים רבים יותר, כי ודאי לא בא מהם, אלא מזה, שהרי מהם לא היה מדדה למקומו, ולכן הגוזל שייך לבעל השובך. ואין לומר שנפל מעוברי דרכים, כי אין לתלות את מציאותו כאן בנפילה, כל זמן שיש לתלות שבא לכאן מעצמו, משום שבני אדם נזהרים שלא יפלו מהם יונים.

ב. גוזל הנמצא חוץ לחמישים של שובכים, [שלא בשביל של כרמים במקום שרואה את שובכו], לדעת משנתינו, הגוזל שייך למוצאו, כי מאחר שהרחיק משובכו יותר מחמישים אמה, שוב אין לתלות אותו בשובך הקרוב, אלא בשאר שובכים או בעוברי דרכים, ומאחר שרוב יוני העולם שייכים לגויים, הרי זה כאבידה בעיר שרובה גויים, שהיא של מוצאה. ויש אומרים, שאף שכן הוא דין התורה, תקנת חכמים היא, שאם יש בו סימן, המוצאו חייב להכריז.

ג. גוזל הנמצא בתוך חמישים אמה של שני שובכות, או בשביל של כרמים חוץ לחמישים אמה משתיהן, אבל רואה את שתיהן. לדעת רבי חנינא, אם בשובך אחד יש יותר יונים, הולכים אחר הרוב, והגוזל שייך לבעל השובך הזה אפילו נמצא קרוב לשובך השני. ואם בשני השובכים יש מספר שווה של יונים, הולכים אחר הקרוב, והגוזל שייך לבעל השובך הקרוב אליו. ואם בשני השובכים מספר שווה של יונים, והגוזל נמצא בין שני השובכים בשווה, חולקים אותו ביניהם.

על מה הוציאו את רבי ירמיה מבית המדרש

רבי ירמיה שאל, מה הדין אם רגלו אחת של הגוזל בתוך חמישים אמה, ורגלו אחת חוץ מחמישים אמה.

ועל דא אפקוהו לרבי ירמיה מבי מדרשא. רש"י מפרש, שהיה מטריח עליהם. וי"מ ששאל דבר שאינו שכיח כלל. ורבינו תם מפרש ששאל דבר שלא יתכן, כי כל מידות חכמים מדויקות הם, ואם אמרו חמישים אמה, לא יתכן שגוזל מדדה יצא יותר אפילו רגל אחת.

ובדף קס"ה יתבאר בעזה"י על מה החזירוהו לבית המדרש.

ניתן לקרוא את האותיות המודגשות בלבד כסיכום קצר של הדף

[לתרומות ולהנצחות](#)

[לרכישת ספרי בקיצור באתר אמזון](#)

[להצטרף לקבוצת וואצאפ לקבלת הקבצים מידי יום](#)

[להצטרף לקבוצת טלגרם לקבלת הקבצים מידי יום](#)

כל הזכויות שמורות © מותר להפיץ שלא למטרה מסחרית